

PRIPRAVA ZA TISK

Interni dokument
ver. 1.1

Pripravil: Smiljan Pintarič

PROGRAMSKA OPREMA ZA PRIPRAVO DATOTEK ZA TISK

Datoteke za tisk pripravimo s programsko opremo za grafično oblikovanje in prelom, kot so kot so Adobe InDesign, Adobe Illustrator, QuarkXPress ali Corel Draw.

Datoteke, pripravljene s pisarniškimi programi (MS Office in podobno), zaradi natančnosti in velike verjetnostni napak, niso primerne za tisk. V primeru, da jih kljub temu uporabimo, tiskarna ne more odgovarjati za kakovost tiskovine.

VEKTORSKE SLIKE IN BITNE SLIKE

Vektorske slike

Vektorske slike so določene z nizom matematičnih enačb oziroma osnovnimi geometrijskimi objekti: točkami, črtami, krivuljami, ... S povečevanjem in zmanjševanjem vektorska slika ne izgubi ostrine oz. kakovosti (ločljivosti). Vektorski zapis uporabljamo za upodabljanje logotipov, ikon, simbolov, grafov in drugih ilustracij.

Prednosti vektorskih slik:

- ne zavzamejo veliko pomnilniškega prostora,
- povečujemo jih lahko brez popačenja oziroma zmanjšanja kakovosti (ločljivosti).

Slabost vektorskih slik je omejena možnost upodobitve resničnosti, ki je v primerjavi s fotografijo (bitna, rastrska slika) skromna.

Najpogosteje uporabljana računalniška programa za urejanje in upravljanje z vektorskimi slikami sta Adobe Illustrator in Corel Draw.

Najpogostejše vrste zapisov oziroma datotek z vektorskimi slikami: .ai, .cdr, .pdf, .eps, .svg.

Bitne oziroma rastrske slike

Bitna slika je določena z mrežo drobnih točk, ki jih imenujemo piksel. Slika je razdeljena na mrežo slikovnih točk, od katerih ima vsaka natančno določeno barvo. S povečevanjem oziroma zumiranjem bitne slike se točke večajo, s tem pada kakovost slike: robovi postajajo "kockasti", točke, ki sestavljajo sliko pa vidne oziroma razločne. Bitne slike uporabljamo za fotografije in skenirane slike ter risbe.

Prednosti bitnih slik:

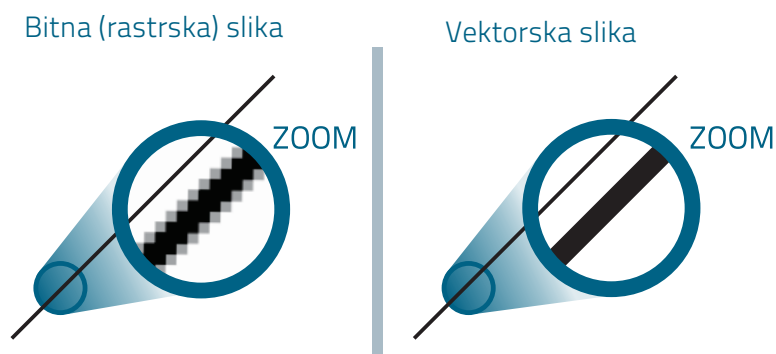
- dobra predstavitev resničnosti (fotografija)
- enostavno spreminjanje, saj lahko spreminjamo parametre vsake točke posebej.

Slabosti bitnih slik:

- zavzamejo veliko pomnilnika,
- obdelava bitnih slik je pogosto zahtevno opravilo, zahteva zmogljivo strojno opremo,
- Pri povečevanju se točke večajo v kvadratke, robovi postajajo "žagasti, kockasti".

Najpogosteje uporabljana računalniška programa za urejanje in upravljanje z bitnimi slikami sta Adobe Photoshop in Corel Photo-Paint.

Najpogostejše vrste zapisov oziroma datotek z bitnimi slikami: bmp, jpg/jpeg, gif, png, tif.

Slika 1: razlika v predstavitvi črte v bitnem (raster) in vektorskem zapisu

PRIPOROČENI FORMATI DATOTEKE ZA TISK

Zapisi datotek, v katerih lahko posredujemo vsebine v tisk: pdf (priporočamo različico 1.3 (Acrobat 4.x), .tiff, .jpg, .psd, .ai, .eps, .cdr.

Če v tisk posredujemo "odprto" datoteko, moramo obvezno priložiti vse fonte, ki smo jih uporabili v dokumentu jih spremeniti v krivulje ("curves", "outlines").

Vse strani tiskovine naj bodo v eni datoteki, na eni strani v datoteki naj bo samo ena stran tiskovine. Ločljivost pri bitnih slikah z ravnimi linijami (risbe, logotipi) naj bo 800 - 1200 dpi.

Datoteko za tisk vedno pripravimo v natančnih dimenzijah, v razmerju 1:1. Izjema so večje tiskovine, kot so jumbo plakati (1:10) in City light plakati (1:5).

NAJNIŽJA DOPUSTNA LOČLJIVOST FOTOGRAFIJ IN DRUGIH BITNIH SLIK

V datoteki za tisk lahko uporabimo le slike z zadostno resolucijo (dpi-dots per inch). Ločljivost slik mora biti 300 dpi, pri merilu 1:1. Pri tisku velikih formatov je dopustna ločljivost 150-200 dpi.

Slike, ki jih najdemo na svetovnem spletu, običajno niso namenjene za tisk, zato je njihova ločljivost praviloma prenizka za takšno reprodukcijo.

BARVE

Barvni prostor (barvni model)

Grafični elementi v datoteki za tisk (slike, barvne podlage, logotipi, pisave...) naj bodo v CMYK barvnem modelu ali v PANTONE barvni lestvici. Tisk po PANTONE lestvici je mogoč le v ofset tehniki, kjer se vsaka Pantone barva tiska kot dodatna barva. Pri digitalnem tisku se RGB in PANTONE barve pred tiskom prevedejo v CMYK barvni prostor, kar lahko privede do odstopanja med željeno in natisnjeno barvo.

Barvna pokritost

Barvna pokritost oz. nanos barve je seštevek vseh barvnih kanalov (C+M+Y+K). Največja dovoljena barvna pokritost je 300% za premazne papirje in 280% za nepremazne papirje.

Pokritost posamezne barve naj ne bo manjša od 5%!

"Globoka" črna barva

Za večje črne barvne površine je priporočena sestava barv C=40%, M=30%, Y=30%, K=100%.

Kaj pomenijo oznake "tisk 2/2", "tisk 4/4", "tisk 2/0", ...?

Navedene oznake označujejo število barv na tiskarsko polo. Prva številka označuje število barv tiska na sprednji strani, druga pa na drugi strani tiskarske pole. Oznaka "tisk 4/4" torej pomeni polnobarvni tisk ("full colour", torej vse štiri barve CMYK barvnega modela) na obeh straneh.

Barvni profili

Pri izvozu datoteke za tisk je najbolje uporabiti ustrezna barvna profila: FOGRA 39* za premazne in FOGRA 29* za nepremazne papirje.

DODATEK IN OZNAKE ZA POREZAVO IN ROBOVI

Pri pripravi dokumenta moramo upoštevati oziroma dodati 3 mm za porezavo (Bleed).

Tiskovino moramo pripraviti na želeni format, ki mu dodamo dodatek in oznake za porezavo.

Rob (Margin) od porezave do vsebine (če ta ne gre "v živo"), naj bo vsaj 3 mm, še varnejša je 5 mm oddaljenost od roba za porezavo.

SPECIFIKACIJA NAROČILA TISKANIH MATERIALOV

Specifikacija, ki je del povpraševanja po tiskarskih storitvah naj vključuje:

- navedbo dimenzij,
- obseg (število strani),
- število strani ovitka (v primeru, da ima tiskovina ovitek oz. platnice),
- število barv tiska (posebej za ovitek in notranjost),
- navedbo morebitnih dodatnih barv (poleg CMYK),
- vrsto papirja (vključno s težo papirja v g/m²) oziroma materiala (posebej za ovitek in notranjost),
- način vezave (vezano z žico, broširano, šivano, spiralna vezava, ...),
- morebitno obdelavo oziroma dodelavo (plastificiranje z navedbo vrste plastificiranja, lakiranje, žlebljenje, luknjanje, perforiranje, ...),
- način dostave vsebin za tisk,
- število izvodov (naklado),
- načrtovani rok in kraj dostave.

NAROČILA STANDARDNIH TISKOVIN

Tudi pri naročilu standardnih tiskovin (dopisni listi, kuverte, ...) moramo izbrani tiskarni posredovati datoteko, pripravljeno za tisk. V primeru, da omenjene tiskovine naročimo prvič in še nimamo pripravljene ustrezne datoteke, moramo naročiti oblikovanje in pripravo datoteke za tisk ali datoteko pripraviti sami in jo nato posredovati tiskarni. Pri oblikovanju si lahko pomagamo z datotekami, ki so na voljo na portalu na naslovu www.um.si/cgp. PDF datoteke, objavljene na navedenem spletnem naslovu služijo le kot prikaz in pomoč pri oblikovanju (in niso primerne za tisk), za tisk so pripravljene datoteke z vektorskim zapisom logotipov.

NAJPOGOSTEJŠE NAPAKE

V datoteki uporabljeni formati oziroma višina in širina strani so drugačni, kot jih mora imeti tiskovina

Dimenzije oziroma format vseh strani v datoteki mora biti enak, kot so zelene dimenzije natisnjene tiskovine, v merilu 1:1. Izjema so večje tiskovine, kot so jumbo plakati (ki jih običajno pripravimo v razmerju 1:10) in City light plakati (običajno v razmerju 1:5).

V datoteki je uporabljen neustrezen barvni model (najpogosteje RGB)

V datotekah za tisk moramo uporabiti barvni model CMYK. Za ofset tisk ene, dveh ali treh barv, uporabimo barve Pantone. Neposredna pretvorba v CMYK (npr. iz RGB) bo spremenila parametre slike; drugačna bo intenzivnost barv, svetlost slike. Zaradi tega tiskovina ne bo imela izgleda, kot smo si predstavljali in želeli.

Tiskovina nima dodatka za porezavo - bleed

Za dodatek za razrez moramo predvideti in označiti 3 mm od vseh robov. Pri tisku večjih formatov dodatek za razrez ustrezno povečamo. V datoteki za tisk moramo označiti mesta za porezavo.

Besedilo, logotipi, table in druge vsebine so preblizu roba porezave

Robovi (Margins) od porezave do vsebine (če ta ne gre »v živo), naj bodo vsaj 3 mm, še varnejša je 5 mm oddaljenost. Pri večjih tiskovinah oddaljenost povečamo na približno 50 mm (npr. za reklamne table) do 70 mm (npr. za PVC transparente).

Ločljivost slik, fotografij ali rastrskih logotipov (jpg, gif, png, tif) je prenizka

Ločljivost slik mora biti 300 dpi pri merilu 1:1. Ločljivost pri bitnih slikah z ravnimi linijami (risbe, logotipi) naj bo 800 - 1200 dpi. Le pri tisku velikih formatov je dopustna ločljivost 150-200 dpi.

Slike, objavljene na spletnih straneh so največkrat prenizke ločljivosti za tisk.

Besedilo manjka, je neberljivo ali pa je pisava drugačna

Pisave moramo pretvoriti v krivulje (curves ali outlines) oziroma vključiti v dokument. Pri oddaji odprtih datotek moramo datoteke s pisavami, ki smo jih uporabili v dokumentu, obvezno moramo priložiti.

Učinki (efekti) v tiskovini so neenakomerni ali drugače popačeni

Uporabljene učinke (transparence, senčenje, itd.) pretvorimo v bitne slike (CMYK, 300 dpi).

Neustrezno število strani pri tiskovinah, spetih z žico

Število strani mora biti deljivo s 4 (npr.: 8, 12, 16, 20, 24, 28, 32, 36, 40, 44, 48,....).